

TEKSTER PÅ SKEMAET

En helt almindelig skoledag

Lad os åbne døren til Ravnshøj Skole og kigge ind i 8. b. Skolen hedder ikke Ravnshøj i virkeligheden. Vi har anonymiseret materialet, men det, I nu vil se, er alligevel den virkelighed, som elever møder på en ganske almindelig skole i Danmark anno 2024. Læsevejlederen har sendt os det materiale, klassen skal arbejde med, for lærerne på skolen har venligt givet os adgang til de tekster, 8. b læser denne mandag.

I klasselokalet hænger et skoleskema på opslagstavlen. Skoleskemaet ser helt almindeligt ud og ligner det skema, vi alle kender. Lektionerne er på 45 minutter, og dagen går fra kl. 8-15 med et par pauser mellem timerne. Denne mandag har eleverne dansk, engelsk, idræt, samfundsfag og matematik på skemaet. Når det ringer ind til time, så ringer det også ind til fag og fagtekster, og eleverne vil møde disse fagtekster gennem lærebogsmaterialer, læringsportaler, kopiark, bøger og hæfter. Nogle tekster er analoge, andre er digitale. Teksterne fra de fem fag stiller vidt forskellige krav til eleverne og kræver forskellige læsemåder. Vi fokuserer på teksterne, og hvordan de sprogligt tager sig ud.

Tekst i dansk

8. b er aktuelt i gang med et forløb om fortællende journalistik i dansk, og eleverne bruger tekster fra Gyldendals digitale fagportal. Dagens emne er portrætartikler, og eleverne skal arbejde med en tekst om Rasmus Seebach fra DSB's magasin *Ud & Se*. Artiklen fylder syv A4-sider, men vi bringer blot de første linjer her for at give en smagsprøve på tekstens sprog og stil:

I mange år slog Rasmus Seebach en snigende popstjernerøm ud af hovedet. Han havde set, hvordan det evigt svigefulde rampelys endte med at tage livet af hans livsglade far. Nu storhitter sønnike og befinder sig midt i den mest pludselige og ekstreme berømmelse, der er set længe. Men i stedet for at vriste sig fri af rygklappernes greb knuselsker han dem og fester med dem. Han er selvfølgelig også en af dem – en helt almindelig knægt.

Sproget i artiklen er voluminøst. Der er brugt ord som *snigende popstjernerøm*, *evigt svigefulde rampelys* og *rygklappernes greb*, og den slags malende sprog billeder læser eleverne netop i danskfagets tekster. Artiklen er et portræt af en ung musiker, der har en sorgfuld historie med sig, da faren døde af druk i jagten på at blive en populær kunstner.

Meningen med at læse denne tekst er, at eleverne skal fange den særlige danskfaglige tilgang, man omgås tekster med i faget. Eleverne forventes at kunne forstå, hvad der står i teksten, men de skal også forstå mere end det. De skal lære at læse mellem linjerne.

Eleverne bliver guidet gennem spørgsmål til teksten på fagportalen. De skal orientere sig i teksten, finde rubrikker, mellemrubrikker, billeder, billedtekster og citater. De skal inddele artiklen i afsnit, skrive overskrifter på afsnittene og danne sig et overblik over tekst og komposition. De skal bl.a. kende forskel på

faktuelle oplysninger, citater og reporterende sprogbrug. De skal beskrive Seebachs liv som kunstner ved at udfylde et mindmap, lave personkarakteristik, beskrive sproget og komme med en vurdering af teksten. De skal altså kunne læse og forstå teksten og samtidig begribe den måde, teksten er formet på som håndværk. Og de skal kunne tale og skrive om teksten på en særlig dansk-faglig måde. De skal få øje på den sprogbrug, der danner selve teksten, og have begreber for den.

For eleverne er det allermest vanskelige muligvis at forstå, hvorfor de skal læse teksten. Altså fange formålet med, at de læser denne type af tekster i dansk, og samtidig begribe, hvorfor de skal analysere teksten. Hvad er det, en sådan opgave kan lære dem? Hvad er det for erkendelser og indsigter, eleverne skal være på jagt efter i danskfaget, når de præsenteres for en portrætartikel? Det står ikke beskrevet i opgaveformuleringerne på Gyldendal-portalen, men er en implicit viden, man kan håbe, at eleverne selv har, eller at læreren giver dem forklaringer på.

Sådan er det ofte i skolen. At eleverne selv skal fange læseformålet og knække koderne til fagenes forskellige måder at håndtere tekster på. Det vil vi opdage, når vi bevæger os længere op ad dagen denne mandag i 8. b.

Tekst i engelsk

Timen efter har 8. b engelsk. Faget er i sit tekstgrundlag ikke så forskelligt fra danskfaget, da det er et sprogfag og et hermeneutisk fag. Altså et fag, hvor eleverne skal kunne læse, beskrive, analysere og fortolke sprog. Dog foregår alt på engelsk, og det er samtidig også det, der skal læres.

Eleverne arbejder igen med en tekst fra Gyldendals fagportal i et forløb med titlen *Civil War to Civil Rights*. Selve teksten er sat op på skærmsiden, så der i venstre side er en kolonne med emner, eleverne kan klikke ind på. Her kan de blandt andet læse om *The American Civil War*, *The Underground Railroad*, *The Gettysburg Address* og mange flere kategorier. Vi klikker ind på kategorien *Outline* og finder dette tekstuddrag med overskriften "The Civil Rights Movement":

It is said that Rosa Parks' actions started the Civil Rights Movements. However, although her protest against discrimination on buses is one of the most famous actions of the Civil Rights Movement, there were many others which made their contribution to the gradual reduction of racist laws and the passing of new legislation to protect the rights of African Americans and other minority groups. You will read about some of these actions and about one of the other heroes of the Movement, Martin Luther King Jr., whose, "I have a dream" speech has been an inspiration to people all over the world ever since.

Outlinen er en informerende tekst, som giver oplysninger om en historisk begivenhed i USA. Modsat den portrætartikel, eleverne læste i dansk timen forinden, så kræver teksten i engelsk, at eleverne forstår et historisk problem, hvorimod portrætartiklen krævede, at de gennem sproglig analyse kunne indleve sig i en musikers livssituation. Der er altså forskel på, om man skal læse tekster for at få viden om kulturelle og historiske begivenheder, eller om man skal læse en tekst for at forstå nuancerne i et menneskes liv. Dog ligger de to tekster sprogligt tæt op ad hinanden, da de begge er journalistisk bearbejdede tekster, der vil oplyse læseren om et fænomen i verden. Der er en vis lighed i den fortællende oplysende stil. Så der er noget, eleverne kan trække på fra fag til fag, når det gælder læsninger af tekster i dansk og engelsk.

Fagportalen om *Civil War to Civil Rights* kræver digitale læsemåder og er bygget op med en indholdsfortegnelse i venstre side af skærmen og tekstafsnit til højre. Eleverne har sammen læst de tre første emnepunkter og skal nu i grupper arbejde med de sidste to. Materialerne på siden består af små tekstuddrag, hvori der introduceres til the Civil Rights Movement, billeder, diskussionsoplæg, spørgsmål til billeder og tekster, og link til Martin Luther Kings tale.

Der er tre forhold, som er særligt væsentlige, når eleverne skal læse disse tekster. De skal kunne læse og forstå det engelske sprog. De skal have historisk viden og forudgående kendskab til emnet om borgerrettighedsbevægelsen, og frem for alt skal de kunne navigere på en digital fagportal, for det er sådan med digitale tekster, at man ikke læser dem lineært og fortløbende. Man klikker rundt i en netværksstruktur og sammenstykker informationer fra forskellige tekstuddrag og fotos.

Fagportalen er en mosaik af tekster, hvor eleverne blandt andet møder Rosa Parks og Martin Luther King, og eleverne skal forstå, hvorfor de to personers handlinger blev starten på borgerrettighedsbevægelsen. Det kræver inferensdannelse baseret på forkundskab, hvilket vil sige, at eleverne selv skal danne slutninger og forklaringer. Det kan de kun, hvis de har en forhåndsviden om emnet, eller hvis de læser sig til det andre steder end på den digitale portal. En forudsætning for at kunne forstå teksten er altså, at eleverne selv slår det, de ikke forstår, op.

Når eleverne skal læse digitalt, skal de forbinde tekstafsnit og eventuelle fotos på hjemmesiden, og de skal løbende koble ud af læsningen, slå ord op, hente informationer andre steder fra og selv sammenstykke forklaringer på tekstens indhold. De læser fragmenteret og må orientere sig på portalen, men må også navigere ud af fagportalen og finde støttende informationer

der. Derefter skal de samle informationer og viden, og alt det skal de gøre på et nyt sprog, som de er ved at tilegne sig.

Tekst i idræt

Efter den første pause har eleverne i 8. b idræt. Idræt er i dag et prøvefag efter 9. klasse, og der indgår derfor tekster i faget. Klassen arbejder med området 'alsidig idrætsudøvelse' og har haft lektier for. De har skullet læse en tekst om kropsbasis på to kopsisider, som hverken vi eller eleverne ved, hvor stammer fra. Vi bringer her de første to små afsnit af teksten:

KROPSBASIS

Kropsbasis bygger på arbejdet med de grundlæggende bevægelselementer og kvaliteter. Gennem arbejdet med fælles idrætslige kvaliteter og forudsætninger kan opnås en overførselsværdi fra idræt og bevægelse i almindelighed.

Kropsbasis er derved et almengyldigt fundament, som alle besidder. Ligegyldigt om man vil lave et kraftspring, perfektionere et halvtliggende vristspark, kaste et spyd eller give en bevægelse udtryk.

KROPSBASIS

- Kropsbasis er alle ens grundlæggende kompetencer inden for:
- Kaste, gribe og sparke
- Kropsspænding og balance
- Sansemotorik og bevægelighed
- Fysik-kondition og styrke

Det er en svær tekst, fordi den samlet set er en lang definition, der baserer sig på idrætsfaglig viden, som eleverne har skullet forberede hjemmefra. Den er svær, fordi den består af mange sammensatte ord. Nogle af ordene er ikke fagspecifikke. Det er ord som *overførselsværdi*, *almengyldig*, *grundlæggende*.

Mens andre ord netop er fagudtryk som *halvtliggende vristspark og sansemotorik*.

Og ja – det er bare svært at læse tekster, der består af mange sammensatte ord, fordi informationer er pakket ind i disse sammensætninger og skal opløses. Hvis man for eksempel skal pakke *halvtliggende vristspark* ud, så står der i de to ord, *at man sparker til en bold skråt bagfra, godt nede i knæ med armene i balance og rammer under boldens midte mellem vrist og inderside, så den flyver opad*. Det skal man afprøve eller have fornemmelse for, hvis man skal kunne forstå det. Og sådan er hele teksten. Den er både formet af sammensatte ord og af punkttopstillinger med lister, der er med til at gøre teksten informationstæt og informationsmættet.

Hvordan eleverne har arbejdet med teksten i 8. b i idræt, ved vi ikke. Men der er ingen tvivl om, at nogle elever har haft vanskeligt ved at læse og forstå denne tekst. Pointen i faget er, at eleverne skal lære om kropsbasis og blive i stand til at udføre blandt andet et halvtliggende vristspark, men det er ikke det samme, som at de har sprog til at beskrive det med. Og det kræves der af dem, fordi idræt i dag også er blevet et tekstfag. Så selv når eleverne har fag på skoleskemaet, som er praktisk-musiske, kræves det, at de arbejder med sprogligt svære tekster.

Tekst i samfundsfag

I 8. b er der frokostpause kl. 11, og derefter har eleverne samfundsfag. Klassen arbejder med emnet økonomisk kredsløb, og de bruger Skats hjemmeside om 'Skat på skoleskemaet', der er henvendt til skoler. I et tekstuddrag gennemgås det økonomiske kredsløb, herunder de danske skatteregler. Teksten er